

Jak na DNSH v programu Exceles

Jiří Guth
17. května 2023

Co jsem zač

- OŽP na PřF UK
- AV ČR, Nadace Šípek, JU, OSVČ, MHMP
- MŽP 1998-2008 (EIA, Natura 2000) a od 2018 (VaVal)

Co nás čeká

- Úvod a celkový přístup
- Hlavní poučení z PZP 2022 včetně varovných příkladů
- Doporučení pro příště
- Představení „pomůcky“ a specifické problémy jednotlivých cílů
- Různé

Stručný úvod do základů

- Růst povědomí o klimatických změnách
 - Volby do EP 2019
 - Zelená dohoda pro Evropu (sdělení Komise, pouhých 24 stran, navíc docela čtivých, ale ...)
 - 2.2.5. *Ekologické motto: „neškodit“ („do no harm“)* **Všechny činnosti a politiky EU by měly vést k tomu, aby EU pomohla dosáhnout úspěšného a spravedlivého přechodu k udržitelné budoucnosti.** → Do No Significant Harm
 - Nařízení o taxonomii (2020/852): „hospodářská činnost se kvalifikuje jako environmentálně udržitelná, pokud významně nepoškozuje žádný z environmentálních cílů“
-

Environmentální cíle

- 1) zmírňování změny klimatu (mitigace);
- 2) přizpůsobování se změně klimatu (adaptace);
- 3) udržitelné využívání a ochrana vodních a mořských zdrojů (voda);
- 4) přechod na oběhové hospodářství (cirkularita);
- 5) prevence a omezování znečištění (znečištění);
- 6) ochrana a obnova biologické rozmanitosti a ekosystémů (biodiverzita).

Stručný úvod do základů II.

- Programové období 2021-2027
 - Nařízení 2021/241 o Nástroji pro oživení a odolnost (prostředky EU v českém NPO):
„z tohoto nástroje se podporují pouze opatření, která dodržují zásadu ‘významně nepoškozovat’“
 - Velká „věda“ & velké zpoždění
 - Zatím nejsou stanovena a dohodnuta pravidla (soustavná a věcná) aplikace DNSH pro výzkum ...
 - ... jen dvě obecné zásady:
 - i) vyloučení výzkumu týkajícího se spalování fosilních paliv a
 - ii) hodnotí se i vliv (výsledků) inovací, kde to dává smysl
-

Co s tím (jak to vidí JG)

- Má to smysl
- Netýká se to **meritorně** náplně Exceles
- Exceles je do značné míry průkopníkem
- Není obtížné (náročné na čas a úsilí) zásadu DNSH dodržet a toto dodržení prokázat
- Obecné formulace nestačí, je třeba být konkrétní
- Jen u některých cílů stačí dodržovat platné předpisy
- Stimul ke zlepšení (které je možné skoro vždycky)

Hlavní poučení z PZP 2022

- Napoprvé to nebylo nejhorší, ale dost špatné ano
 - Různý přístup, různá úroveň
 - Hlavní nešvary:
 - Přebírání formulací (nic proti sdílení dobré praxe, ale ...)
 - Velmi obecná tvrzení
 - Nepřípadná argumentace u jednotlivých cílů (cíle jsou navzájem odlišné, i když spolu souvisejí a problematiky se částečně překrývají)
 - Nedotaženost
-

Příklad 1

Ochrana a obnova biologické rozmanitosti a ekosystémů:

Vysoký stupeň digitalizace ve vědních oborech, který je uplatňován v projektu, na pracovištích projektu i mezi jednotlivými pracovišti projektu (páteří systematicky kontrolovaná a průběžná technologicky modernizovaná akademická síť, např. CESNET) šetří přírodní zdroje i životní prostředí. Efektivní využívání digitálních sítí nejen pro prezentaci dosažených výsledků realizovaného projektu, ale i efektivní využívání moderních technologií při koordinaci činností jednotlivých pracovišť projektu (videokonference, e-meetingy), tak přispívají ke snižování energetické náročnosti (redukce zátěže dopravy na životní prostředí, uhlíkové stopy, ..)

Příklad 2

Přizpůsobování se změně klimatu:

„Naopak modernizací datového centra povede k efektivnějšímu hospodaření s energií na provoz i na chlazení serverovny, a tím k využití obnovitelných energetických zdrojů.“

To je špatně srozumitelné a nejspíš nerelavantní. Plus je třeba ověřit, jestli je to vůbec pravda.

Příklad 3

Udržitelné využívání a ochrana vodních a mořských zdrojů

Při projektových aktivitách realizovaných v roce 2022 byly využívány vodní zdroje standardním zákonným způsobem, tj. budovy jsou napojeny na přípojky a řádně zkolaudovány, celý areál je napojen na standardní odpadové hospodářství – kanalizace s napojením na čističku OV. Nové výzkumné technologie nebyly v roce 2022 realizovány.

Příklad 4

K řízení spotřeby energie je využíván centrální systém, rozšiřování LED osvětlení, počítače s certifikací EnergyStar nebo spotřebiče s A+ a lepší spotřebou a dalších udržitelné technologie, což je vztaženo i na technologie pořízené v rámci projektu

To zní dobře - náročně. Pro jistotu připomínám, že LED světelné zdroje mohou být i ve třídách E a F.

Příklad 5

Cíl 1 (mitigace)

Nebyla identifikována fyzická rizika spojená s klimatem, která jsou pro danou činnost podstatná, proto není nutné dále posuzovat adaptační řešení.

Obtížně srozumitelné, možná „odvážné“, skoro jistě nepřipadné - spletené cíle 1 a 2.

Příklad 6

Cíl 2 (adaptace)

Aktivity projektu mají vzhledem ke své povaze nulový nebo jen zanedbatelný dopad na environmentální cíl přizpůsobování se změně klimatu, neboť jsou dodržovány zásady odpovědného veřejného nakupování a odpovědného energetického managementu.

To první by stálo za konkretizaci a kauzalita s dodržováním zásad je nejistá.

Příklad 7

Cíl 5 (znečišťování)

Ke zpracování běžného odpadu využívá XY svozovou firmu, která zajišťuje jeho řádnou likvidaci (převážně separaci nebo spalování) a recyklaci podle nejnovějších dostupných technologií.

To víceméně stačí, ale jednak je vhodné konkretizovat (svozovou firmu), jednak to patří k cíli 4 (cirkularita).

Příklad 8

Cíl 3 (voda)

Při projektových aktivitách jsou využívány vodní zdroje standardním zákonným způsobem, tj. budovy jsou napojeny na přípojky řádně zkolaudovány a napojení na standardní odpadové hospodářství a kanalizace s napojením na čističku.

To je málo (a obecné), těžiště má být v úsporách vody, zejména upravené.

Příklad 9

cíl č. 3 (voda)

likvidace nebezpečných odpadů odděleně od veřejné kanalizační sítě, příp. přes vlastní čističku odpadních vod

Problém nebezpečných odpadů je v cíli č. 5 (znečišťování), „odděleně“ je příliš obecné a konečně „příp.“ je přinejmenším nejasné.

Příklad 10

Cíl 3 (voda)

farmaceutická výroba a zdravotnictví, kde se výsledky uplatní, patří mezi odvětví, které nejsou při dodržení zákonných norem a postupů znečišťovateli životního prostředí

Příklady 11a – c (u všech cílů a celkem 5x)

Cíl 1 (mitigace):

(např. vyjádření typu: Činnosti realizované v projektu ani uplatnění výsledků v praxi nepoškozují zmírňování změny klimatu z hlediska emisí skleníkových plynů, protože v roce 2022 byly v projektu realizovány ...(doplňte).... Činnosti Tyto činnosti, jsou ze své podstaty technologicky a energeticky efektivnější na jednotku ... než ... z důvodu instalace .../modernizace /nákup energeticky méně zátěžového zařízení .../ Nové stavby, stavební úpravy snižují původní zátěž – jak ... nižší ohřev ovzduší díky lepší izolaci pláště budovy, energetické úspory - méně náročná vytápění, – úsporné žárovky a vodovodní kohoutky ... atp.

Cíl 2 (adaptace):

(např. Činnosti realizované v projektu v r. 2022 ani uplatnění výsledků v praxi nevedou k žádnému poškození cíle 2, kterým je přizpůsobování se změně klimatu. Naopak vybudování/výzkum ... povede k ..., který umožní výrazné zvýšení efektivity využití energetických zdrojů typu ...

Cíl 4 (cirkularita):

(např. Pracoviště realizující projektu jsou napojeny na standardní odpadové hospodářství – ... přípojky, kanalizace řádně zkolaudovány napojení kanalizace s napojením na čističku ... likvidace biologických/chemických odpadů řešena ... odvoz a likvidace zajišťovány certifikovaným subjektem (prověřeno ... kopie v příloze), stavby/stavební úpravy - recyklace stavebních materiálů zajištěna ... jak/kým doklady a oprávnění v příloze 13a.

Příště lépe

Základní postup: uvést do přílohy 9, co se dělo v PAe1 a PAe2

(PAe1: Prostorové podmínky a jejich modernizace, PAe2: Dedikace, doplnění a upgrade vědeckých přístrojů a zařízení vč. výpočetních kapacit a informačních zdrojů)

případně jinde, a okomentovat, jak a proč to účastník hodnotí z pohledu DNSH (jednotlivých cílů).
Případně deklarace, že žádná činnost s potenciálním dopadem na daný cíl v daném roce neproběhla a pořád platí co v roce předchozím, tedy ...(zkopírovat).

Deklarace i argumentace odpovídající daném dílčímu cíli.

Výchozí hledisko jsou právě **činnosti**, rozhodně ne odvětví a kvůli srozumitelnosti obvykle ani instituce. Pokud areál, tak vysvětlit. Opatrně s přebíráním v rámci jednoho projektu, případně v jedné instituci mezi více projekty – opravdu byly všechny relevantní činnosti stejné?

2 – 3 lidé: kdo to reálně vyplňuje, konzultant („ekolog“) a odpovědná osoba. Pokud možno jazykově správně (hlavně skladba).

Pomůcka

- **dvojí využití:**

1) při plánování **relevantní** činnosti (obvykle stavby) se podle ní má kontrolovat, na co si dát pozor a jak formulovat požadavky do zadání (obvykle projektu),

2) při tvorbě PZP se podle ní má kontrolovat, zda u všech relevantních činností jsou uvedeny všechny relevantní informace a zda v příloze č. 9 jsou ty informace adekvátně okomentovány (zhodnoceny).

Cíl č. 1 (mitigace)

- 1) Při **náhradě hlavního zdroje tepla** jsou tam, kde je to vhodné a ekonomicky, funkčně a technicky možné, upřednostňovány nízkouhlíkové technologie, tj. dálkové vytápění nebo tepelná čerpadla.
 - 2) Pokud bude v rámci náhrady hlavního zdroje tepla **instalován plynový kondenzační kotel**, musí
 - a) instalace umožnit pozdější napojení fotovoltaických nebo fototermických systémů
 - b) náklady na pořízení a instalaci tvoří nanejvýš 20 % dané (stavební) investice
 - c) odpovídat nejméně energetické třídě A
 - d) splňovat platné parametry nařízení Komise (EU) č. 813/2013 (o ekodesignu), v platném znění
 - 3) Tam, kde je to vhodné a ekonomicky, funkčně a technicky možné, jsou instalovány **fotovoltaické panely**.
 - 4) Výstavba i rekonstrukce bude prováděna v souladu se zákonem č. 406/2000 Sb. o hospodaření energií a s vyhláškou č. 264/2020 Sb. o energetické náročnosti budov, obojí v platném znění.
 - 5) *Zcela nepovinná, ale vítaná je deklarace odběru elektřiny výhradně z OZE (kontrolovatelně, tj. s uvedením dodavatele a produktu).*
-

Cíl č. 2 (adaptace)

- 1) Tam, kde je to vhodné a ekonomicky, funkčně a technicky možné, je osazena střešní nebo fasádní zeleň.
 - 2) Tam, kde to podle bodu 1) možné není, činnost (stavba) to alespoň do budoucna nevylučuje.
 - 3) Nakolik je to vhodné a ekonomicky, funkčně a technicky možné, jsou **vnitřní prostory optimalizovány na zajištění tepelného komfortu lidí (popř. zvířat) při extrémních vnějších teplotách.**
 - 4) Budou provedena všechna relevantní opatření Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu (1. aktualizace pro období 2021–2025).
 - Vsakování, akumulace, využívání srážkové vody (cf. cíl č. 3)
 - Městský tepelný ostrov, sídelní zeleň, využití OZE k topení i chlazení (cf. cíl č. 1)
 - Zoonózy a vůbec infekční nemoci ve vztahu ke změnám klimatu (meritorně NIVB?)
-

Cíl č. 3 (voda)

1) V případě výstavby nových budov (týká se i přístaveb a nástaveb) všechna relevantní zařízení využívající vodu (sprchy, vany, WC atd.) dosahují následujících parametrů:

- umyvadlové baterie a kuchyňské baterie mají maximální průtok vody 6 litrů/min;
- sprchy mají maximální průtok vody 8 litrů/min;
- WC zahrnující soupravy, mýsy a splachovací nádrže mají úplný objem splachovací vody maximálně 6 litrů a maximální průměrný objem splachovací vody 3,5 litru;
- pisoáry spotřebují maximálně 2 litry/mísu/hodinu. Splachovací pisoáry mají maximální úplný objem splachovací vody 1 litr.

2) Pokud je to technicky možné a ekonomicky smysluplné, jsou oddělené rozvody pitné a užitkové (či technologické – *splachování, úklid, zálivka*) tj. *průmyslově neupravené do kvality pitné vody, např. jen v rámci budovy či areálu jímané a přečištěné srážkové vody.*

3) navíc možno zmínit cokoliv, co snižuje spotřebu (upravené) vody

Cíl č. 4 (cirkularita)

- 1) Nejméně 70 % (hmotnostních) **stavebního a demoličního odpadu** neklasifikovaného jako nebezpečný (s výjimkou v přírodě se vyskytujících materiálů uvedených v kategorii 17 05 04 v Evropském seznamu odpadů stanoveném rozhodnutím 2000/532/ES) vzniklého na staveništi je připraveno k opětovnému použití, recyklaci a k jiným druhům materiálového využití (včetně zásypů, při nichž jsou jiné materiály nahrazeny odpadem), v souladu s hierarchií způsobů nakládání s odpady a protokolem EU pro nakládání se stavebním a demoličním odpadem.
- 2) Budou zahrnuta všechny relevantní opatření strategického rámce Cirkulární Česko 2040 a zejména Akčního plánu 2021-2027 (uplatní se po jeho schválení).
- 3) „Skládkování je vyloučené“ – řešení bude doplněno (a distribuováno) později

Cíl č. 5 (znečišťování)

- 1) Ověření, zda „provozovna“ (v projektovém jazyce činnost) nespadá a nebude spadat pod ohlašovací povinnost vůči **IRZ**. Pokud bude, tak plnění příslušných (specifikovaných!) povinností. Pokud nebude, zmínit se ve zprávě.
- 2) Ověření, zde při činnosti nemůže vznikat **nebezpečný odpad**, a pokud ano, doložení, jak přesně s ním bude nakládáno (např. bude zajištěna smlouva s pověřenou firmou).
- 3) Nenastala nějaká, byť malá, havárie či obecněji **mimořádná událost**, při níž do prostředí (tj. mimo zdi budovy) mohly uniknout nějaké škodliviny?

→ tj. 3 řádečky v prohlášení, které se samozřejmě mohou meziročně opakovat

Cíl č. 6 (biodiverzita)

S největší pravděpodobností se týká jen případů **výstavby tzv. na zelené louce, případně nástaveb či vestaveb, pokud na místě hnízdí ptáci nebo se zdržují letouni (netopýři)**. Pokud by něco z toho mělo nastat, instrukce (podmínky, kritérium) budou doplněny.

Různé

- Nestřílejte na klavíristu, dělá co může.
- Mailing list?
- Dotazy?
- jiri.guth@mzp.cz

